

Sovyet Öncesi Dönemde Sibirya Araştırmalarının Öncüleri: Matthias Aleksanteri Castrén, W. Radloff

Prof.Dr. Gülsüm KİLLİ YILMAZ

TL1044 Kuzeydoğu Türk Lehçeleri Edebiyatı Tarihi

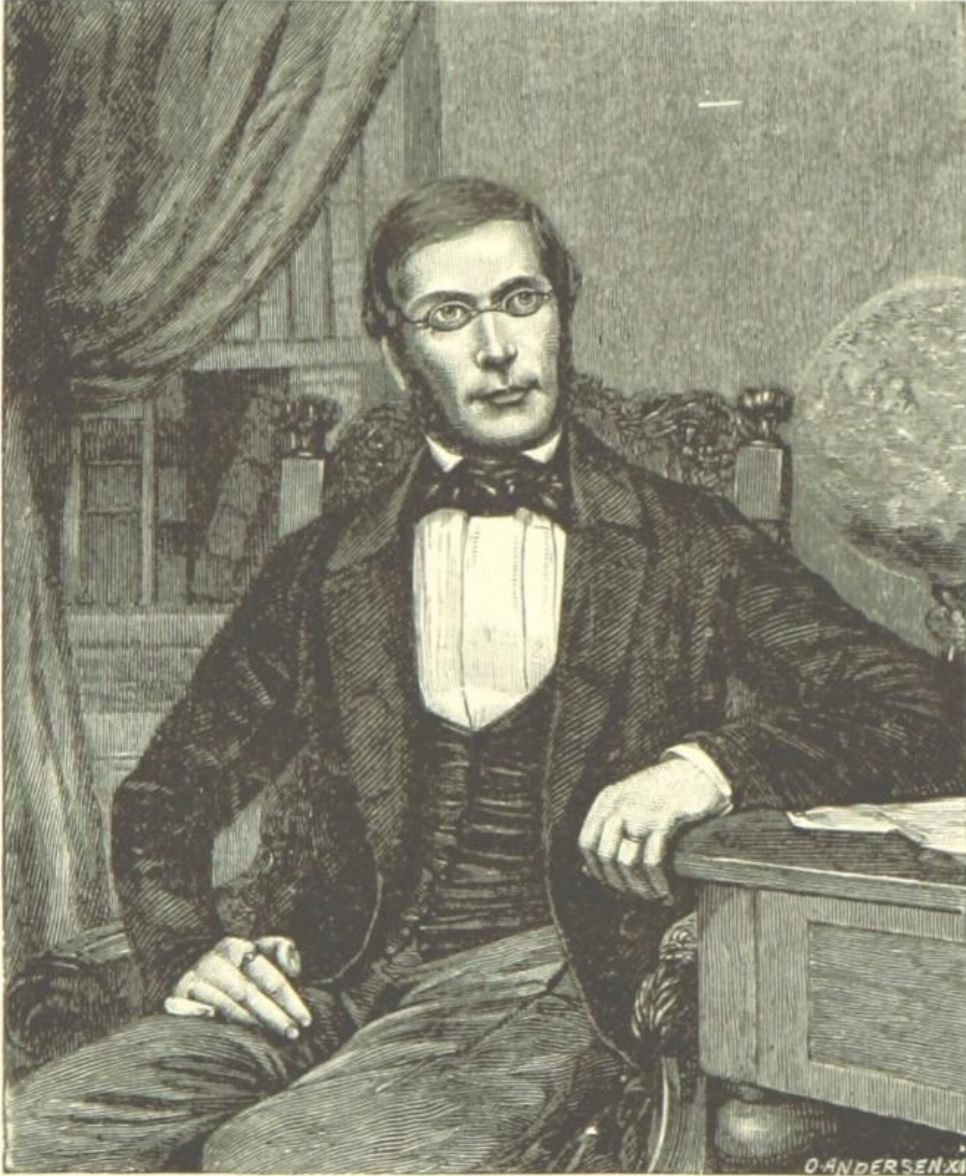

2 Aralık 1813 (Tervola) - 7 Mayıs 1852 (Helsinki)

2 Aralık 1813'te O zamanlar Rusya İmparatorluğunun bir parçası olan Finlandiya'nın Tervola şehrinde bir papazın oğlu olarak dünyaya gelen Castrén, 7 Mayıs 1852'de Helsinki'de uzun süredir çekmekte olduğu Tüberküloz hastalığı neticesinde vefat etmiştir. 40 yıl bir sürmeyen yaşamına Fin, Samoyed, Tunguz ve Türk Dili gibi bugün Altaistik çerçevesinde değerlendirilen alanların temellerini atan çalışmaları sığdırmayı başarmıştır.

1830 yılında Helsinforgs Üniversitesi'ne giren Castrén burada Grekçe ve doğu dillerini öğrenmiştir. 1836'de doktor unvanını almış, sonrasında Fin Dili Doçenti olmuştur. 1838'den itibaren çeşitli bilimsel araştırma gezilerine katılmıştır. Castrén önce Laplarla ilgili araştırma gezisine katılmış dil, folklor ve etnografya malzemesi derlemiştir. Çıktığı son ve dördüncü gezi 1845-1849 yılları arasında gerçekleşen ve neredeyse Sibirya'nın tamamını kapsayan araştırma gezisidir. İrtiş boylarından başladığı araştırma gezisinde Ob, Tomsk, Minusinsk ve İrkutsk bölgelerini dolaşmış, hem yeni diller öğrenmiş hem de malzeme toplamıştır. Castrén aslında Yenisey Ostyakları ve Samoyedlerin yayılımını Finlerle akrabalık ilişkileri konusunu araştırmak üzere çıktığı bu gezide Sibirya'daki Türk boyları ile ilgili de pek çok malzeme derlemiş ve bilimsel araştırmalar kaleme almıştır. Castrén hiç Türkçe bilmediği hâlde bu yolculuğu sırasında A. Kazembek'in Türk-Tatar Dili Grameri (1839)'nin kendisine gönderilmesini isteyerek Türk dilinin yapısını anlamaya çalışmış, böylece Sibirya'daki Türk lehçelerinden (Kaç, Koybal, Soyot, Karagas ve Kamaslar) derlemeler yapmış, ayrıca "Koybal ve Karagas Diyalektlerinin Dilbilgisi Denemesi"ni kaleme almıştır. Bilimsel çalışmalarıyla büyük ün kazanmış olan Castrén döndüğün de Helsinki Üniversitesi'nde kendisi için kurulan Fin Dili kürsüsüne getirilmiş isede yorucu araştırma gezileri esnasında kötüleşen tüberküloz hastalığı sonucunda vefat etmiştir.

Mathias Alexander Castrén.

Kalevela üzerine ilk makalesini daha 23 yaşındayken kaleme almıştır. 18 yaşından itibaren çok çeşitli araştırmalara katılmış, araştırma hayatı boyunca daha önce hiç kimsenin üzerinde çalışmadığı 20 dili ağızlarıyla birlikte araştırmıştır. Onun çalışmaları Rusya Bilimler Akademisi tarafından Anton Schiefner'in 12 ciltlik *Nordische Reisen und Forschungen* adlı seride yayımlanmıştır.

DE AFFIXIS PERSONALIBUS LINGUARUM
ALTAICARUM

Dissertatio.

Conscript

Dr. M. Alexander Castrén.

Helsingforsiae,
Litteris Frœnkellianis, 1860.

M.A. Castrén Altay dillerinde kiři ekleri üzerine olan doktora tezi olan *De affixis personalibus linguarum altaicarum*'da (Helsingforsiae, 1850)'da Fin, Türk, Moğol ve Tunguz dillerindeki kiři ekleri arasındaki benzerliğe dikkat çekmiştir.

Castren'in Gezi notları ve araştırmaları ölümünden sonra Anton Schiefner t "Nordische Reisen und Forschungen von Dr. M. Alexander Castrén" (St. Petersburg 1853-1858) adlı bir dizide toplayarak yayımlamıştır.:

Anton Schiefner'in yayına hazırlanan ve Rusya Bilimler Akademisi tarafından yayımlanan 12 ciltlik Nordische Reisen und Forschungen serisi

- I. Reiseerinnerungen aus den Jahren 1838-1844.
- II . Reiseberichte und Briefe aus den Jahren 1845-1849.
- III. Vorlesungen über die Finnische Mythologie.
- IV. Ethnologische Vorlesungen über die Altaischen Volkerschaften.
- V. Kleinere Schriften.
- VI. Versuch einer Ostjakischen Sprachlehre (iki ayrı basım).
- VII. Wörterverzeichnisse aus den Samojedischen Sprachen.
- VIII. Grammatik der Samojedischen Sprachen.
- IX. Grundzüge einer Tungusischen Sprachlehre.
- X. Versuch einer Burjatischen Sprachlehre.
- XI. Versuch einer Koibalischen and Karagassischen Sprachlehre.
- XII. Versuch einer Jenissei-Ostjakischen and Kottischen Sprachlehre.

M. Alexander Castrén's Reiseerinnerungen aus den Jahren 1838-1844.
Herausgegeben von Anton Schiefner / St. Petersburg : 1853.

M. Alexander Castrén's Reiseberichte und briefe aus den Jahren 1845-1849
[Texte imprimé] / Herausgegeben von Anton Schiefner / St. Petersburg :
1856.

Serinin ilk iki eseri Castrén'in 1838-1844 ve 1845-1849 yılları arasında yaptığı bilimsel araştırma gezileri ile ilgili notları ve mektuplarından oluşmaktadır.

Castrén'in notları ve mektuplarında Sibirya'nın yerli halklarının gelenekleri, yaşam tarzı, inançları, dünya görüşleri ve dilleri ile ilgili pek çok bilgi verilmiştir.

МАГАЗИНЪ
ЗЕМЛЕВѢДѢНІЯ И ПУТЕШЕСТВІЙ.
ГЕОГРАФИЧЕСКІЙ СБОРНИКЪ

Николай Фролова.

ТОМЪ VI.

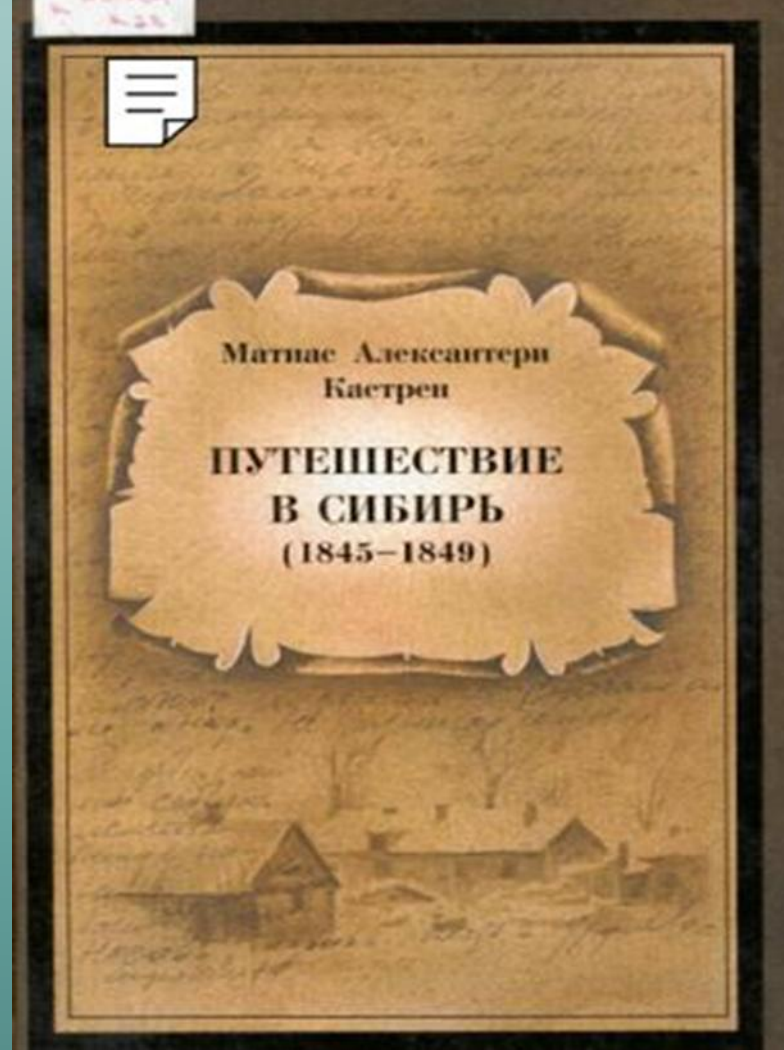
СОБРАНИЕ СТАРЫХЪ И НОВЫХЪ
ПУТЕШЕСТВІЙ.

ЧАСТЬ II.

СЪ ПОУТРЕНІЕМЪ КАСТРЕНА И РЕЗЮМЕМЪ.

МОСКВА.
ВЪ ТИПОГРАФИИ АЛЕКСАНДРА СЕМЕНА,
на Москвитинъ улицѣ.
1860.

Кастрен М. А. Путешествие по Лапландии, Северной России и Сибири, 1838–1844, 1845–1849 //
Магазин земледения и путешествий. - Т. 6. - Ч. 2. – М, 1860.

Кастрен М. А. Сочинения в 2-х томах. - Т. 1. Лапландия. Карелия. Россия. -Т. 2. Путешествие в
Сибирь (1845–1849). - Тюмень: Изд-во Ю. Мандрики, 1999. - 255 с., 352 с.

M. ALEXANDER CASTRÉN'S

KLEINERE SCHRIFTEN.

IM AUFTRAGE DER KAISERLICHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

HERAUSGEGEBEN

VON

Anton Schiefner.

ST. PETERSBURG 1862.

Commissionäre der KAISERLICHEN Akademie der Wissenschaften:

In St. Petersburg Eggers et Comp. **In Riga** Samuel Schmidt. **In Leipzig** Leopold Voss.

Preis: 1 Rbl. 50 Kop. = 1 Thlr. 20 Ngr.

Digitized by Google

Ural ve Altay dillerini tek bir Altay dili içinde toplayan Castrén'in Altay dilleri ile ilgili görüşleri *Kleinere Schriften* (Petersburg, 1862) başlıklı ciltte ayrıca yer almıştır.

Serinin son yedi kitabı 19. yüzyıl ortalarında Sibirya'da varlığını sürdüren Ostyak (Hantı), Samoyed, Tunguz, Buryat, Koybal, Karagas, Yenisey Ostyak (Ket), Kot) dillerinin gramer ve söz varlığı ile ilgilidir. Hem her bir dilin kendi içindeki değişkeleri hem de ilişki içinde olduğu dillerle karşılaştırmalar yapılmış, böylece Sibirya'da varlığını sürdüren dillerin birbiriyle ilişkileri çözümlenmeye çalışılmıştır.

Versuch einer Ostjakischen Sprachlehre (iki ayrı basım).

Wörterverzeichnisse aus den Samojedischen Sprachen.

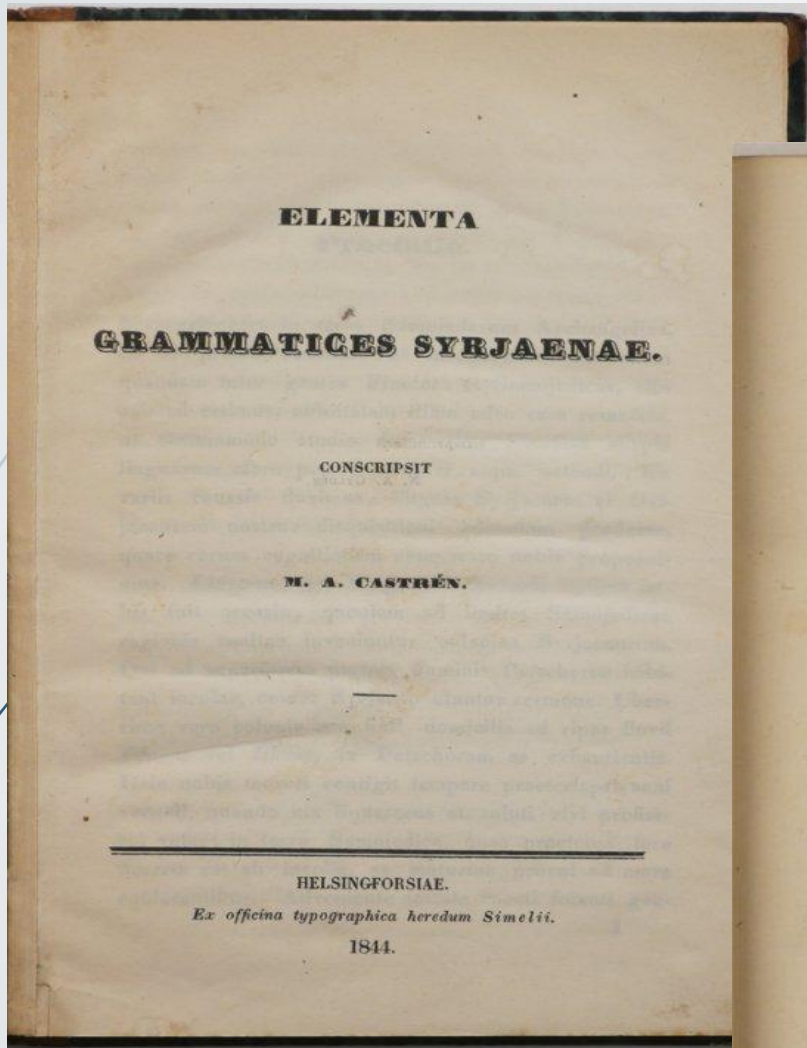
Grammatik der Samojedischen Sprachen.

Grundzüge einer Tungusischen Sprachlehre.

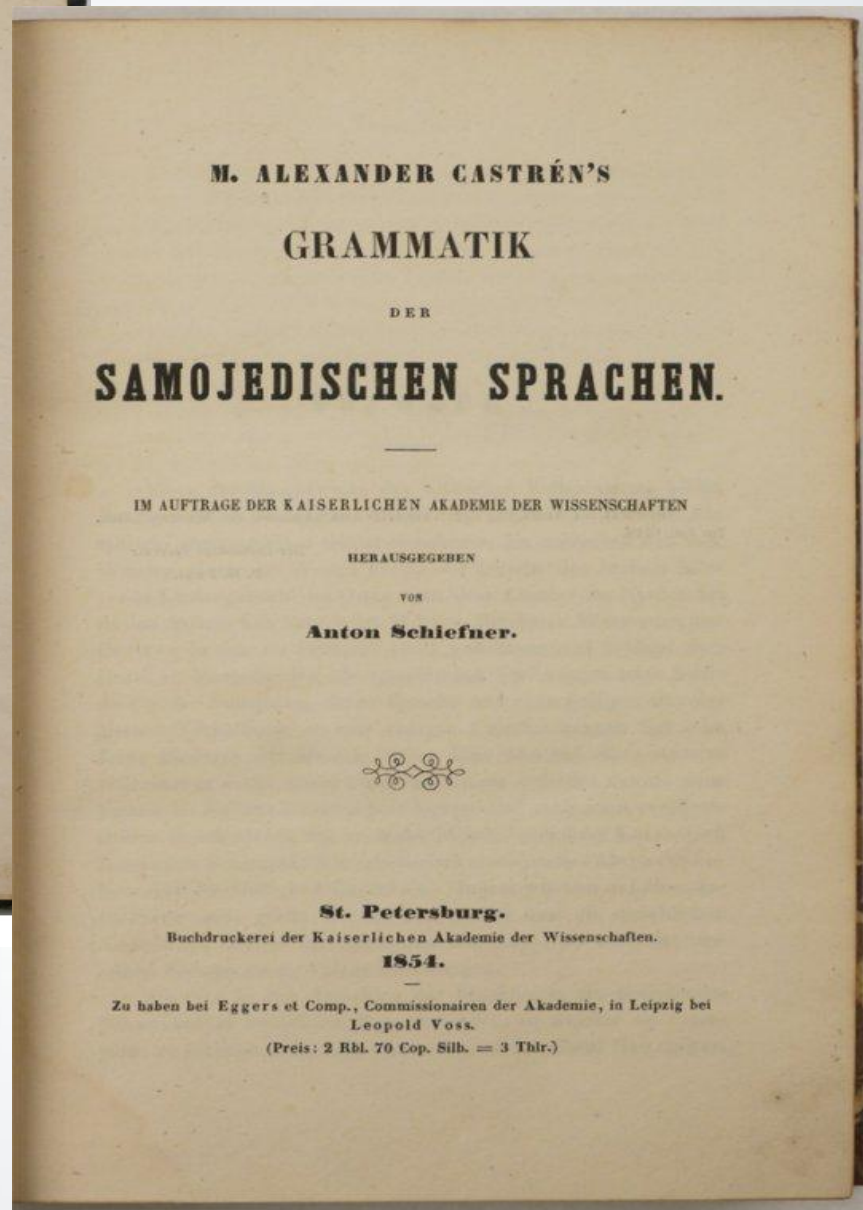
Versuch einer Burjatischen Sprachlehre.

Versuch einer Koibalischen and Karagassischen Sprachlehre.

Versuch einer Jenissei-Ostjakischen and Kottischen Sprachlehre.

Item #36

Item #35

Министерство культуры Бурятской АССР
 ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ОРДЕНА ЛЕНИНА
 БУРЯТСКИЙ ТЕАТР ОПЕРЫ И БАЛЛЕТА

ПЕРВАЯ ВСТРЕЧА С ЛЕНИНГРАДОМ!

(С ГАСПРОДЕМ ГОСУДАРСТВЕННОГО ОРДЕНА ЛЕНИНА БУРЯТСКОГО ТЕАТРА
 ОПЕРЫ И БАЛЛЕТА)

13 мая 1970 года на сцене Государственного театра Ленинграда опера в балете имени С. М. Кирова оперой А. Бородина «Князь Игорь» встречались лучшие Государственный орден Ленина Бурятский театр оперы и балета. С 26 мая гастроли театра продолжались на сцене Большой Студии Ленинградского театра имени И. А. Репина Кировского театра.

Бурятский театр-оперный коллектив, во главе которого многолетний директор на Волгине Игорь Степанович, с первых лет его создания активно сотрудничал с театром, а классический репертуар театра оперы и балета, с 26 мая гастроли театра продолжались на сцене Большой Студии Ленинградского театра имени И. А. Репина Кировского театра.

Созданный в 1970 году музыкальный театр Бурятии прошел сложный путь от создания жюри музыкальной драмы и постановки репертуара оперы «Эри-Балет» Витора М. Фролова, балет «Красавица Дагари» хореографического ансамбля РСФСР Л. Киселова и Е. Киселова, постановки Государственного театра РСФСР им. Гаврилы. Оба спектакля, кроме с артистами, будут показаны в Ленинграде.

За время существования театра на его сцене поставлено около 200 спектаклей по произведениям русских классиков, драм и опер. В репертуаре театра также значатся оперы, в том числе комические оперы, балеты, оперы и оперетты. В репертуаре театра поставлено около 40 опер и балетов.

На развитие развития театра особое внимание уделяется постановке оперных спектаклей. В репертуаре театра особое внимание уделяется постановке оперных спектаклей. В репертуаре театра особое внимание уделяется постановке оперных спектаклей.

Позитивные моменты в развитии и развитии бурятской оперной музыки и постановки музыкального театра связаны с деятельностью режиссера. Среди них П. Березинский, Р. Гаев, М. Фролов, В. Маринин, Д. Кавенер, С. Рязань, В. Маймин, Е. Туманов, М. Бурбаев, И. Моисеев, М. Артемьев, Т. Гаев, И. Зайцев, А. Гаев, М. Шестов, а также художники-постановщики Алексей Михайлович Р. Тельмаев, А. Карев, С. Давидов.

Широко известны как артисты и оперные певцы бурятского театра СССР, артисты Государственного театра РСФСР Т. В. Цыдымжапов, артисты ансамбля народного творчества бурятского театра в течение многих лет.

Особое значение для развития профессионального искусства имеют для театра постановки в оперном театре в течение многих лет.

Особое значение для развития профессионального искусства имеют для театра постановки в оперном театре в течение многих лет.

Anton Schiefner

M. ALEXANDER CASTRÉ'S

VERSUCH

BURJATISCHEN SPRACHLEHRE

KURZEM WÖRTERVERZEICHNISS.

IM AUFTRAG DER KAISERLICHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

Anton Schiefner.

St. Petersburg.

Verlag der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.

1857.

Im Buchh. der Egypt. u. Arab. Bibliothek in Leipzig bei Leopold Voss.

Preis: 1 Rbl. 20 Kop. 8 Bl. in 1 Teil. 10 Nbr.

Item #34

M. ALEXANDER CASTRÉN'S
VERSUCH
EINER
JENISSEI-OSTJAKISCHEN UND KOTTISCHEN
SPRACHLEHRE
NEBST
WÖRTERVERZEICHNISSEN
AUS DEN GENANNTEN SPRACHEN.

IM AUFTRAGE DER KAISERLICHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

HERAUSGEGEBEN
VON
Anton Schiefner.

St. Petersburg.
Buchdruckerei der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.
1858.

Zu haben bei Eggers et Comp., Commissionairen der Akademie, in Leipzig
bei Leopold Voss.

(Preis: 1 Rbl. 35 Cop. Silb. = 1 Thlr. 13 Ngr.)

3754/170

Item #33

M. ALEXANDER CASTRÉN'S
VERSUCH
EINER
OSTJAKISCHEN SPRACHLEHRE
NEBST
KURZEM WÖRTERVERZEICHNISS.

IM AUFTRAGE DER KAISERLICHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

HERAUSGEGEBEN
VON
Anton Schiefner.

St. Petersburg.
1858.

Zu haben bei Eggers et Comp., Commissionairen der Akademie, in Leipzig
bei Leopold Voss.

(Preis: 75 Cop. Silb. = 25 Ngr.)

164
No. 1

Item #32

M. ALEXANDER CASTRÉN'S
VERSUCH
VON
KOIBALISCHEN UND KARAGASSISCHEN
SPRACHLEHRE

MIT
WÖRTERVERZEICHNISSEN
UND
ENTWICKELTEN BEWÄRTIGTEN BEWERTEN

IN ÜBEREINSTIMMUNG MIT DEN BEWERTUNGSBEFUGTEN

VON
Anton Schiefner.

St. Petersburg.

Verlag des Kaiserlichen Akademischen Buchhandels.

1857.

Im Verlage des Kgl. Hof- und Staatsdruckers, in Leipzig bei
Leipzig'schen Buchh.

Preis: 1 Rbl. 50k. — 1 Tbl. 2 Ngr.

303. h. 37.

M.A. Castrén'in Sibirya grubu Türk lehçeleri açısından en önemli çalışması *Versuch einer Koibalischen and Karagassischen Sprachlehre*'dir (St. Peterburg, 1857). Diğer eserleri gibi Castrén'in ölümünden sonra arkadaşı Anton Schiefner tarafından yayımlanmıştır. Eser Schiefner'in eser ve Güney Sibirya halklarıyla ilgili çeşitli bilgilerin yer aldığı 19 sayfalık uzun bir önsözüyle başlamaktadır. Önsözde söz konusu dönemde Yenisey'in yukarı mecralarında Krasnoyarsk'tan Sayana dağlarına kadar olan bölgede "Tatar" olarak ele alınan, aslında Türk dilinin birbirinden az çok ayrılan ağızlarını konuşan göçebe kabilelerin yaşadığı, idari olarak bunların Kaçın, Sagay, Koybal ve Kızıl olarak ayrıldıkları, köken bakımından güçlü Tatar unsurlarının etkisi altında asimile oldukları belirtilmiştir. 8 soya ayrılan Koybal soylarının beşinin Samoyed içinün Yenisey Ostyaklarına dayandığını, kendilerini "Tufa" olarak adlandırdıklarını belirten Schiefner, 1830 yılında 635 erkek ve 493 kadından oluşan Koybalların arasında 1847'de "eski dillerinden birkaç kelime" hatırlayabilen yaşlılar bulunduğunu, ancak Castren'in araştırmasını yaptığı dönemde bu kabilenin tamamen Türkleşmiş olduğunu belirtmiştir. Kaça nehri civarlarında yaşayan Kaçalar, Askiz civarında yaşayan Sagaylar ve en kuzeyde neredeyse tamamen Ruslaşmış olan Kızılların varlığından söz eder. Ayrıca Çin sınırı içinde yaşayan Soyotların olduğunu, bunların da Tatarlaşmış Mator Samoyedleri olduğunu söyler. Bir de Buryatlarla yaşayan ve tamamiyle Buryatlaşmış olan Tunkin Soyotları vardır.

Schiefner de önsözde sık sık Koybal ve Karagasçayı Otto Böhtlingk'in 1851'de yayımlanan eseri "Über die Sprache der Jakuten" atıfta bulunarak Yakutça ile karşılaştırmış, bu lehçeler arasındaki yakınlığa dikkat çekmiştir. Ayrıca Her üç lehçenin Moğolca, özellikle Saha Türkçesinin Buryatça ile ilişkisine de değinilmiştir. Castrén'in eserin dört bölümden oluşmaktadır. "Koybal ve Karagasçanın Dilbilgisi Denemesi", Tatarca-Almanca Sözlük, Almanca-Tatarca Sözlük ve Dil Örnekleri. Dil örnekleri kısmında Koyballara ait kahramanlık destanlarının metinleri verilmiştir. Eserin genelinde, özellikle de sözlük kısmında Koybal ve Karagas dışında Kaçın ağzı, Soyotça, Buryatça, Yakutça, Kamasince, Kotça ve Osmanlıca ile de karşılaştırmalar yapılmıştır.

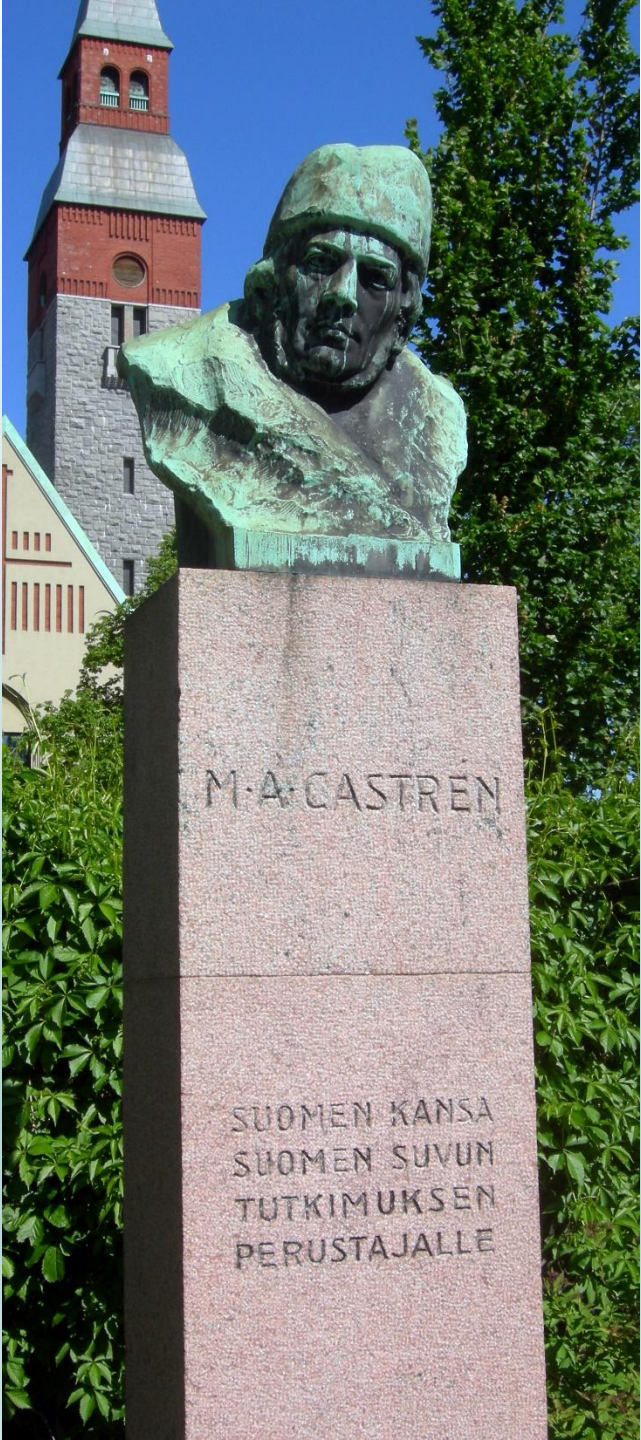
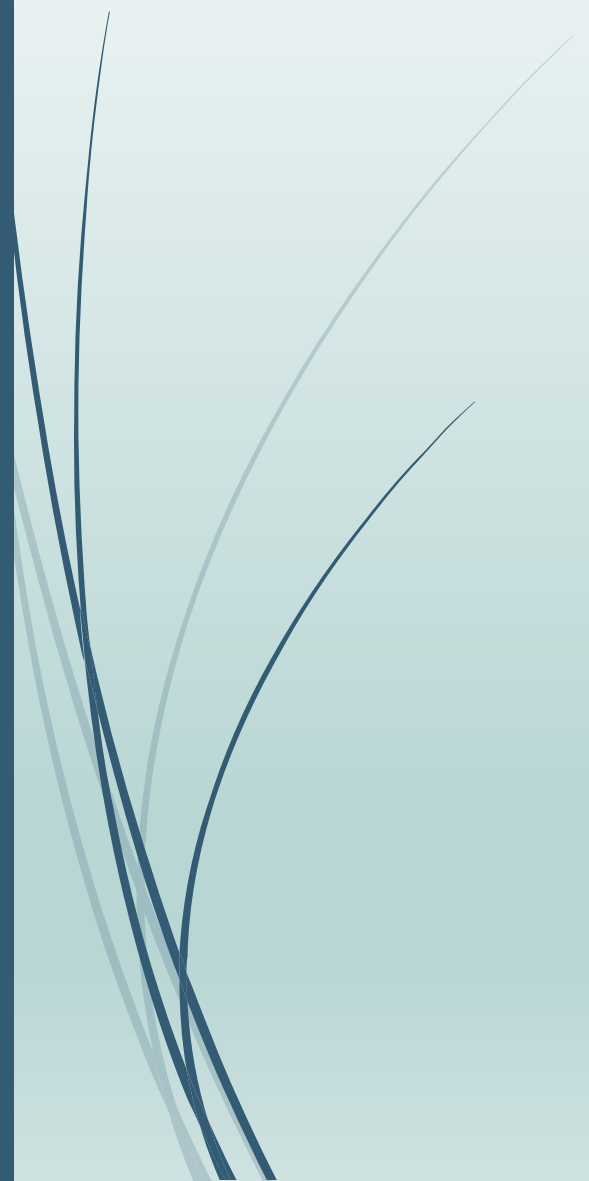
КАРТА
РОССИЙСКОЙ
ИМПЕРИИ.

Масштаб 1:100,000,000
Рисованная в 1815 г.

M. A. CASTREN

SUOMEN KANSA
SUOMEN SIVUN
TUTKIMUKSEN
PERUSTAJALLE

HUMANIST OF THE DAY 01.03.

MATTHIAS CASTRÉN

A linguistic pioneer, Matthias Castrén's legacy is still evident in the scientific world. Over the course of a number of research trips, he developed and refined his research methods, with the result that the material he collected is still entirely valid as source material for language and ethnological research today. Castrén's early death from complications following tuberculosis did nothing to stop his scholarly achievements enjoying posterity, albeit through the application of his successors working on the basis of their mentor's meticulously prepared groundwork.

Share [Twitter](#) [Facebook](#)

Wilhelm Radloff (Vasiliy Vasilyevich Radlov) (1837-1918)

Wilhelm Radloff (Vasiliy Vasilyeviç Radlov) (1837-1918) Alman kökenli Rus Türkoloğu olan W. Radloff 1837'de Berlin'de doğmuştur. İlk gençlik yıllarından itibaren filolojiye ilgisi olan Radloff, 1854 yılında Berlin'de başladığı üniversite eğitimini Halle Üniversitesinde tamamlamıştır. Doğu dillerine özellikle de Ural-Altay dillerine ilgi duyan Radloff İbranice, Arapça, Farsça, Türkçe, Mançuca ve Çince dersleri almış, ayrıca Rusça da öğrenmiştir. Radloff'un doğu dillerine ilgi duymasında ve Orta Asya ve Sibirya'da konuşulan ve az bilinen dilleri araştırma alanı olarak seçmesinde ünlü dilbilimci Wilhelm Schott'un büyük etkisi olmuştur. 1858'de doktor ünvanı alan Radloff W.Schott'un tavsiyesi ile 1858'de Petersburg'a gitmiş burada özel derslerle geçimini sağlamıştır. St. Peterburg üniversitesini de bitirerek lise öğretmeni diploması alan Radloff 1859'da Sibirya'da Barnaul şehrindeki Yüksek Madencilik Okuluna Almanca ve Latince öğretmeni olarak atanmıştır. Aynı yılın Haziran ayında Berlin'den yanına gelen karısı Pauline Auguste Fromm da yanına Barnaul'e gelmiş tüm hayatı boyunca W. Radloff'un çalışmalarına destek olmuştur.

Genel olarak Rusya'daki bilimsel faaliyetleri ve yaşamı Altay (159-171), Kazan (1871-184) ve Petersburg-Petrograd (1884-1918) olarak ayrılan Radloff'un çalışmalarının önemli bir bölümü Sibirya'da konuşulan Türk lehçeleri ile ilgilidir.

Radloff, 22 yaşındayken gittiği Sibirya'da 1859-1871 yılları arasında, yaklaşık 12 yıl kalmış, kışın öğretmenlik yaparken yaz aylarını araştırmaları için malzeme toplayarak geçirmiştir. Radloff Altay'da bulunduğu süre içinde Altaylar, Hakaslar ve Tuvalar arasında bulunarak dil, etnografya ve folklor malzemeleri derlemiştir.

1843-1865 yılları arasında misyoner Landışev tarafından idare edilen Ulalu misyonerliğinde Teleut boyundan Çevalkov ile tanışmış, Altay dili ve kültürü ile ilgili onun büyük yardım ve desteğini görmüştür. Onun hayatı ve Radloff'a mektupları Proben serisinin ilk cildinde yer almıştır.

1860-1863 yılları arasında Tuvalı, Soyon, Kazak Kırgız, İli ve Abakan Türklerini ziyaret ederek onların dili, folkloru ve ayrıca Rus-Moğol ticareti ile ilgili bilgi ve malzeme toplamıştır.

Radloff, Barnaul'da bulunduğu süre içinde 20 çalışma yayımlamıştır. Burada bulunduğu ilk beş yılı malzemenin tasnifi ile geçirmiştir. 1866'dan sonra Proben serisini yayımlamaya başlamış, eserin birinci bölümünün metin ve çevirisi 1866'da, ikinci ve üçüncü bölümleri 186 ve 1870'de yayımlanmıştır. Radloff'un bu çalışmaları bilim dünyasında büyük ilgi görmüş ve çalışmalarından ötürü doktor unvanı verilmiştir.

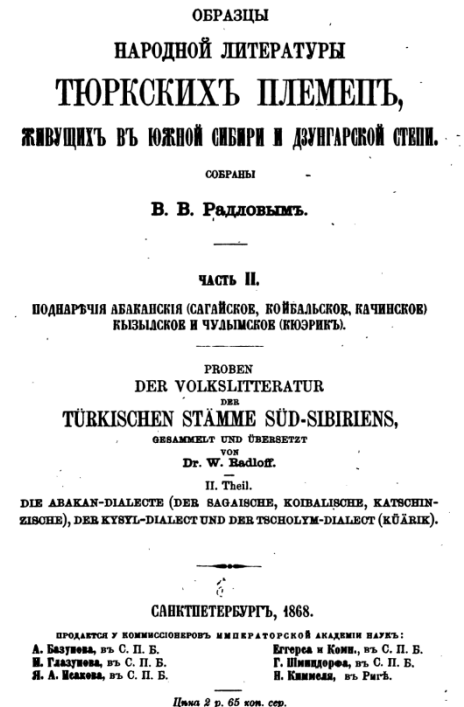
Radloff 1872'de Kazan Bölgesi Tatar, Başkurt ve Kazak Okulları Müfettişliğine atandı. Radloff burada özellikle pedagoji, felsefe ve genel dilbilimi konularıyla ilgilendi. Kazan'da 1884 yılına kadar 12 yıl kaldığı Kazan'da Proben serisinin IV. Bölümünün metin ve çevirisini yayımladı. Ayrıca *Phonetik der nördlichen Türk-Sprachen* ile *Aus Sibirien* eserlerini yayıma hazırladı. 1884 yılında Kazan'daki görevinden ayrılarak Petersburg Bilimler Akademisinin Tarih ve Eski Eserler bölümüne üye olarak seçildi. Burada tamamen bilimsel çalışmalara yönelen Radloff Petersburg'da 100'den fazla çalışmaya imza attı. Radloff'un Petersburg dönemindeki çalışmalarının büyük bölümü eski ve orta çağ eserleri üzerinedir. Ayrıca burada 1885-1907 arasında *Proben* serisinin 6 cilt (V-X. ciltler) metin ve 4 cilt çeviri (V, VI, IX, X) olmak üzere 10 cildini yayımlamıştır . 1911'de Barnaul yıllarında tasarlamaya başladığı *Versuch eines Wörterbuches der Türkische Dialecte* (Türk Dialektlerinin Sözlüğü Denemesi)'ni 26 fasikül ve 4 cilt halinde 1911'de yayımladı.

1918'de, 81 yaşında St. Petersburg'da hayata gözlerini kapayan Radloff 60 yıllık meslek yaşamı boyunca dilbilimi ve Türkolojisinin pek çok alanına değinen yüz elliden fazla çalışmaya imza atmıştır. Çalışmaları günümüzde özellikle Sibiry Türk lehçelerinin 19. yüzyıl ortasındaki durumunun doğru ve etraflı bir biçimde belgelenmesi ve tarihsel diyalektoloji alanı için önemli malzemeler sunmaktadır.

1860'dan başlayarak Altay'da doğu Kırgız bozkırında (1862), Abakan tatarları arasında (1863) ve Yedisu'da (1868-1869) çalışarak topladığı folklor ve dil malzemelerini *Proben der Volkslitteratur der türkischen Stämme Süd-Sibiriens*/ Образцы народной литературы тюркских племен, живущих в Южной Сибири и Джунгарской степи adlı seride yayımlamıştır.

Radloff'un 1860-1870 yılları arasında her yıl yaptığı gezilerde derlediği dil ve folklor malzemesi 10'u metin 8'i çevirisi olmak üzere toplamda 18 cilt olarak 1866-1907 yılları arasında yayımlanmıştır. Bu dizi üç esas başlık altında çıkmıştır:

- I. *Proben der Volkslitteratur der türkischen Stämme Süd-Sibiriens (I-IV)*
- II. *Proben der Volkslitteratur der nördlichen türkischen Stämme (V-VII)*
- III. *Proben der Volkslitteratur der türkischen Stämme (VIII-X)*

'Образцы народной литературы тюркских племён, живущих в Южной Сибири и Дзунгарской степи, собраны В.В. Радловым. Часть I. Поднаречия Алтая: Алтайцев, телеутов, черновых и лебединских татар, шорцев и саянцев/ Proben der Volkslitteratur der türkischen Stämme Süd-Sibiriens, gesammelt und übersetzt von Dr. W. Radloff. I. Theil: die Dialecte des eigentlichen Altai: der Altaier, Teleuten, Lebed-Tataren, Schoren und Sojonen"'. St. Petersburg., 1866, XXIV+420.

Bu cildin tercümesi:

Proben der Volkslitteratur der türkischen Stämme Süd-Sibiriens und der Dsungarischen Steppe, von Dr. W. Dr. W. Radloff. I. Theil: die Dialecte des eigentlichen Altai: der Altaier, Teleuten, Lebed-Tataren, Schoren und Sojonen"'. St. Petersburg., 1866, XVI (A. Schiffner'in önsözü)+I+ 434 s.

Proben'in ilk cildi Asıl Altay, Teleut, Kuu-Kiji, Tuba, ayrıca Şor ve Kara-Köl'de yaşayan Soyonlara yani günümüzdeki Tuvalara ait dil ve folklor malzemesinden oluşmaktadır. Masal, destan, bilmece, mit, efsane gibi çeşitli halk edebiyatı türlerinin yanısıra Çevalkov'un hayatını kaleme aldığı metin, Rusçadan çeviri masal ve Radloff'a yazdığı mektuplar da bu ciltte yer almıştır. Radloff Altayca ve Teleütçenin birbirine çok yakın olduğunu ve bu iki ağzın zaten yavaş yavaş birbirine kaynaşmakta olduğunu belirtmiştir. Karaorman Tatarları dediği Tubaların ise Altaylar ile Lebed Tatarları (Kuu-Kijiler) arasında bir geçit oluşturduğunu söylemiştir. Çin bölgesi olan Karaköl'de sadece dört gün kalabilen Radloff, Soyonlardan sınırlı ölçüde malzeme derleyebilmiştir.

Образцы народной литературы тюркских племён, живущих в Южной Сибири и Дзунгарской степи. Часть II. Поднаречия абаканские (сагайское, койбальское, качинское), кызылское и чулымское (кюэрик)- Proben der Volkslitteratur der türkischen Stämme Süd-Sibiriens und der Dsungarischen Steppe von Dr. W. Radloff II. Theil: die Abakan Dialecte (der Sagaische, Koibalische, Katschinzische), der Kysyl-Dialect und der TscholymDialect (Küarik), St. Petersburg, 1868, XXI+712.

Bu cildin Almancaya tercümesi:

Proben der Volkslitteratur der türkischen Stämme Süd-Sibiriens, gesammelt und übersetzt von Dr. W. Radloff, II. Theil: die Abakan Dialecte (der Sagaische, Koibalische, Katschinzische), der Kysyl-Dialect und der Tscholym Dialect (Küarik), St. Petersburg, 1868, (XII (A. Schiffner'in önsözü), I+720.

Radloff, Tom nehrinin doğusundaki boyları beş gruba ayırmıştır: 1)Güney Abakan ağzı (Sagay), Orta Abakan ağzı (Koybal), 3) Kuzey Abakan ağzı (Kaç), 4)Kızıl ağzı, 5) Çolım (Küerik) ağzı.

Radloff tüm bu ağzların da yavaş yavaş birbiriyle karışmakta olduğuna işaret etmişti. Radloff, Güney Abakan ağzının Şor diyalektine Kürik ağzının da Teleut diyalektine yakın olduğunu belirtmiştir. Orta ve Kuzey Abakan ağzının Asıl Altay diyalektinden en uzak ağzlar olduğunu belirtmiş, bunların Soyon ve Karagasçaya bir geçit teşkil ettiğini belirtmiştir. Ayrıca Önsöz'de M.A. Castrén'in Koybal ve Karagas Dilbilgisi çalışmasındaki bazı hatalara işaret etmiş, Castrén'in bu ağzlarla yeterince uzun süre ilgilenememiş olmasından ötürü bu tür hataların bulunmasının doğal karşılanabileceğini belirtmiştir. Radloff bu cilde çeşitli destan metni ya da destan metni parçaları, şarkılar gibi halk edebiyatı ürünlerini yayımlamıştır.

Опыт словаря тюркских наречий В.В. Радлова. Том первый, гласные/ Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte, von Dr. W. Radloff, Erster Band, dieVocale, SPb., 1893, XVIII+1914 sütün+66 s.

Опыт словаря тюркских наречий В.В. Радлова. Том второй, согласные k, k, k', ħ, g, , (ġ), h, ħ. Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte, von Dr. W. Radloff, Zweiter Band, SPb., 1899, 1814 sütün+64 s.

Опыт словаря тюркских наречий В.В. Радлова. Том третий, согласные j, ĵ, J,н, н, p, л, l,т, д, ч. Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte, von Dr. W. Radloff, Dritter Band, SPb., 1905, 2204 sütün+98 s.

Опыт словаря тюркских наречий В.В. Радлова. Том четвертый, согласные ц,ц,з,с,з,ш,ж,ж,п,б,ф,в, м. Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte, von Dr. W. Radloff, Vierter Band, SPb., 1911, 2230 sütün+107 s.

Türk lehçelerinin sözlüğü denemesidir. Tarihi ve o dönemdeki Türk lehçeleri dahil edilmiştir. Bu sözlüğe Proben'deki malzemelerin yanısıra o zmana kadar yayımlanmış olan diğer derleme ve çalışmalardaki sözvarlığı da dahil edilmiştir. Madde başları Türkçedir. Sözcükler Rusça ve Almanca olarak temel ve yan anlamlarıyla açıklanmış, çeşitli lehçelerdeki kullanımları örneklerle gösterilmiştir.

Vergleichende Grammatik der nördlichen Türksprachen, von Dr.W. Radloff, Erster Theil, Phonetik der nördlichen Türksprachen.-Phonetik der nördlichen Türksprachen von W. Radloff,Leipzig, 1882-1883, XLV+318 s.

Bu kitap iki kitap halinde yayımlanmıştır:

1. Heft: *Vocale*, Leipzig 1882, s.XX+99
2. Heft: *Consonanten*, Leipzig 1883, s.XXI-XLV+101-318s.

Radloff, yayımlamayı düşündüğü “Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Grameri”nin sadece Kuzey Türk dillerinin ses bilgisi kısmını yayımlayabilmiştir. Bu çalışmasında Sibiry grubu Türk lehçeleri de değerlendirilmiştir.

Aus Sibirien. Lose Blätter aus dem Tagebuche eines reisenden Linguisten von Dr. Wilhelm Radloff, Erster Band, Leipzig, 1884, VI+536 s. Andere band, IV+488.

W. Radloff Barnaul şehrine yerleştiği 1859 yılından itibaren gezilerine başlamış, rapor şeklindeki yazılarını 1860'tan itibaren çeşitli dergilerde yayımlamıştır. 1884 yılına kadar yaptığı bu tür yayınlar yeniden değerlendirilerek Aus Sibirien "Sibirya'dan" adıyla 1884 yılında yayımlanmıştır. Bu eserde gezi notlarının yanı sıra dil, tarih, edebiyat, arkeoloji, ekonomi, ticaret vb. konular da ele alınmıştır. Birden çok kez yayımlanan ve Almanca olarak yazılmış olan bu eser Türkçeye de Prof.Dr. Ahmet Temir tarafından çevrilmiş 1956'da yayımlanmıştır. W.Radloff, Sibirya'dan, Çev. Dr. Ahmet Temir, Bilim ve Sanat Eserleri Serisi, Rus bilim eserleri serisi 3, İstanbul, Maarif Basımevi, 1954-1957

Bu eser 1994 yılında da Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları arasında 4 cilt olarak yayımlanmıştır.

Die Jakutische Sprache in ihrem Verhältnisse zu den Türksprachen, Von Dr. W. Radloff, SPb., 1908

Radloff'un Saha (Yakut) Türkçesinin çeşitli özelliklerini diğer Türk lehçeleriyle karşılaştırdığı bu çalışması temel olarak O. Von Böhtlingk'in malzemesine dayanmaktadır. Saha Türkçesinin çeşitli ses ve biçimbilgisi özelliklerini karşılaştırmalı ve tarihsel olarak incelediği, Saha Türkçesinin kaynağı ile ilgili kendi görüşlerini değerlendirdiği bu çalışma Saha dil tarihi açısından çok önemlidir.